

Справжня декомунізація

«Ви хочете декомунізації?», – питав Володимир Путін у своєму телевізійному зверненні до українців 21 лютого 2022 року, за три дні до початку повномасштабного російського вторгнення в Україну. «Ну що ж, нас це цілком задовольняє. Але не треба зупинятися на півдорозі. Ми готові показати, що значить для України справжня декомунізація».

Путін говорив про державну політику декомунізації, яку веде українська влада: перейменування вулиць, названих на честь радянських героїв, демонтаж пам'ятників Леніну і т. ін. Ця політика, спрямована на стирання символічної радянської спадщини, стала одним із елементів реакції українського уряду на війну на Донбасі та російську пропаганду, яка використовує в якості інструменту ностальгію частини населення за Радянським Союзом.

При цьому, на думку Путіна, прямо висловлену в його зверненні, Україна завдячує радянському комуністичному режимові самим фактом свого існування. Судячи з усього, він вважає, що Україна – це штучно створена держава, яка займає частину території Російської імперії. Слова Путіна «нас це задовольняє, але не зупиняйтеся на півдорозі» були прихованою погрозою, оскільки для нього успішна декомунізація означає кінець існування України. Таким чином, РФ має намір повернути український народ туди, де йому й «належить бути» – до сучасної путінської Російської імперії, і знищити всіх, хто цьому опиратиметься.

Та своєю війною Путін досягає прямо протилежних результатів.

Українська ідея та українська державність нікуди не зникнуть після цієї «декомунізаційної» війни на знищення. Натомість зникне радянський спадок, який раніше справді був частиною матеріальної дійсності та психологічної ідентичності українців. Зникнуть зв'язки, приводи для ототожнення та все, що об'єднувало Україною з сучасною Росією.

Російська військова кампанія, побудована на крові, бомбардуваннях і тотальному знищенні, раз і назавжди дискредитує та зітре всі сліди радянської чи російської спадщини в Україні, унеможливить саме їхнє існування. Ця війна остаточно розвіює ілюзії та демонструє, що повернення до Радянського Союзу чи до російської сфери впливу несе з собою лише терор, брехню, страх і приниження.

Тож Україна вийде з-під завалів цього зруйнованого минулого такою, якою вона була й буде: країною з власним багатим минулим, із сьогоднішнім, сповненим хоробрості та безумовної любові до свободи, і з майбутнім, яке невпинно будується тут і зараз.

Ця війна стала третім, вирішальним етапом путінських спроб нав'язати свою Росію Україні (та Європі). В ній він несамохіть показує справжню суть сучасної Росії, побудованої на терорі й диктатурі, та змушує українців захищатися. Замість того, щоб за задумом Путіна повертати минуле, російська агресія прокладає шлях майбутньому та одночасно змушує прокинутись ЄС і решту Європи.

Розглянемо в цій логіці попередні етапи.

У 2013 році Кремль підкупом змусив тодішнього президента України Віктора Януковича відмовитися від підписання угоди про асоціацію з ЄС і натомість почати посилювати зв'язки з

Росією. Перед українцями постала перспектива життя під кремлівським управлінням, і люди вийшли на вулиці з мирними закликами до забезпечення права України на вільне культурне й економічне самовизначення без прив'язки до російських колоніальних амбіцій. Почалась Революція гідності, в ході якої протестувальники скинули Януковича, ризикуючи власними життями. Одним із перших кроків нового уряду стало підписання угоди про асоціацію, яке чітко показало, що Україна порвала з Росією і взяла курс на Європу та ЄС.

У 2014 році Кремль відповів на демократичне волевиявлення українського народу анексією Криму та розпалюванням сепаратизму у східних регіонах. За підтримки російських консультантів, командирів і солдатів озброєні Путіним маріонетки захопили частину території Донбасу. Українці, шоковані нападами на суверенітет своєї країни, спромоглися подолати внутрішні суперечності та слабкість державних структур і почали активний збройний спротив. Одні волонтери воювали, інші забезпечували постачання зброї та амуніції, ще інші лікували поранених. Стан справ у армії різко змінився за дуже короткий час. Україна вистояла, і у 2014-2015 роках за підтримки Франції та Німеччини підписала Мінські угоди. Зараз вже очевидно, що запропонована Росією частина цих угод мала на меті залишити в домовленостях низку лазівок, які дозволяли кремлівському керівництву та його поплічникам на Донбасі зберігати в Україні нестабільність та відрізати її від євроатлантичних структур. Але, знову-таки, народ чітко висловився: українці – це європейська нація. Європейську інтеграцію та членство в НАТО закріплено в якості цілей у конституції України.

Нарешті, зараз, у 2022 році, «декомунізація» в формі війни на знищення фізично руйнує не лише українські міста, а ще й той самий радянський спадок, унеможливлючи будь-який зв'язок із сучасною Росією. Йдеться, зокрема, і про сприйняття РФ в якості частини цивілізованого світу, і фактично про ставлення до неї з боку будь-кого, хто цінить свободу.

«Ми готові показати, що значить для України справжня декомунізація»

Неможливо передбачити, скільки ще людей стануть жертвами цієї війни. Їх можуть бути тисячі, десятки чи сотні тисяч або й мільйони. Та можна напевне стверджувати, що Росія прагне і має змогу й далі щосили триматися свого курсу на вбивства та руйнацію.

Тож, хоч і не дуже правильно зараз говорити лише про світле майбутнє України, обходячи стороною жахи сьогодення, треба визнати, що це світле майбутнє неминує.

Українці завжди були чудовим народом, це розумні, працьовиті й винахідливі люди, орієнтовані на завтрашній день. Радянський та пострадянський спадок для них був тягарем, який на додачу ще й використовувався для політичних маніпуляцій.

Коли курява спаде, ми побачимо зруйновану країну. Це злочин і трагедія. Та народ цієї країни має волю, змогу і ресурси, потрібні щоб відродитися, відновити втрачене і скинути груз минулих десятиліть.

Україна здобуде шанс на нове життя. Життя, в якому радянський спадок буде не засобом кремлівського домінування та інструментом маніпуляцій, а частиною розмаїтого минулого, відображеною в наукових дослідженнях, мистецьких практиках та у свідомо обраній різносторонній ідентичності. Україна може почати наново: замість звільнятися від складної строкатої спадщини минулого шляхом довгих трансформацій, перевідкрити себе знову,

спираючись на власну неймовірно багату й різноманітну історію. Так вона стане однією з найважливіших і найцікавіших частин майбутніх Європи та ЄС.

Європі та Євросоюзу часто бракує запалу та готовності до дій, а ще – вміння творити нове замість пристосовуватися до старого. Та лише запал і готовність діяти дозволять нам впоратися з загрозами найближчого часу і вистояти. А дати Європі запал і силу зможе Україна, декомунізована Росією через смерть і руйнування. Відбудова України – це відродження Європи.

Томас Вайє